

Deinde non multo temporis interjecto spatio ap- A
portatur illuc quædam puella

Huic miraculo illud successit in ordine proximum ⁴⁰²², quod quidam rusticus de villa quæ dicitur Sanctæ Aldegundis oriundus, cui visus oculorum omnino defecerat, cum suo presbitero civiumque suorum numero non modico eodem deductus est. Presbiter vero idem, assumptis secum duobus in

loco illo fratribus, deduxit cæcum illum in locum sanctorum corporibus consecratum, ibique cum fecit unum denarium censu annuali sanctis illis persolvendum super unum vadiare sarcosagum. Deposito itaque ad præsens ibi uno denario

Dehinc alius quidam villanus de villa quæ vulgo Inda vocatur

EX MIRACULIS S. MODOALDI

AUCTORE STEPHANO.

S. MODOALDI corpore a. 1103 Treveri in monasterium Helmwardeshusense translato, hujus cœnobii monachus, qui diu vitam sancti illius frustra quæsierat, Stephanum abbatem S. Jacobi Leodiensis, virum doctrina et operibus præcluum (570), precibus adiit, ut hanc expleret lacunam. Ipse, præfatione ad Thietmarum abbatem scripta: Qui, inquit (571), corpore quidem ad tempus vobis absens, spiritu autem semper præsens, dum pro investiganda patroni sui generositate ordinis nostri loca plurima inviseret, et quasi apis argumentosa florum dulcedinem in mellis liquorem comportans, tam gesta pontificum quam annales regum Francorum famamque antiquiorum sapientium diligenti inquisitione percurreret: tandem ad nos omnium ultimos divertit, obsecrans non perfunctorie sed infatigabiliter et instantissime, ut de vita et miraculis beati MODOALDI in lectionibus et responsoriis aliquod ingenioli nostri xenium domum deferendum a nobis mereretur accipere. Cujus precibus opportune importunis, cum hinc humilitas professionis nostræ ob declinandam præsumptionis notam obviare persuaderet, illinc caritas internæ obdurationis in proximum nos argueret: supereminentiore viæ latitudinem timore abjecto considerantes, quoniam id quod sumus, quod vivimus, quod sapimus, totum Deo et proximo debemus, tandem anici pio desiderio acquievimus satisfacere. Fontibus se destitutum auctor lugeat (572), sed nihilominus valde copioso sermone MODOALDI genus et res ab ipso gestas exponit. Quibus omissis, pauca ex miraculis exhibuimus, editionem secuti, quam post Surium ope codicis Corsendoncani curavit Henschenius (Act. SS. Mai. III, p. 51). — Eidem Stephano translationis historiam emendandam transmisit Thietmarus abbas Helmwardeshusensis, quæ alii collectionis nostræ volumini inserenda est atque accuratius etiam de Stephani scriptis agendi occasionem dabit.

VITÆ LIBER III.

Quoniam, adspirante Deo, nobilem beati MODOALDI prosapiam, altissima regii sanguinis linea pro- B
ductam, in primo hujus operis libello dilucidavimus, in secundo vitam ejus laudabilem paucisque imitabilem, qua Deo caras hominibusque venerandus extitit, omni regiæ nobilitati prætulimus, transitumque ejus gloriosum angelicis choris gaudium intulisse peroravimus: nunc jam in tertio non ab re judicavimus perpauca explicare ipsius sanctitatis indicia, qualia videlicet miraculorum primordia, omnipotentis Dei gratia, post quietam famuli sui dormitionem, ex illius reliquiis in urbe Treverensi voluit ostendere

1. Verum ex quanta barbarorum crudelitate, ex quanta præfatæ urbis desolatione occasio illa sub- C
orta fuerit, qua viri Dei merita fidelibus primam
innotuerint, paucis libet perstringere; quia quod in præfatiuncula hujus opusculi de simili calamitate, alio inducta tempore, disseruimus (575), argumentum cognitionis esse valet his quæ hoc in loco dic-

turi sumus. Ibi enim commemoravimus barbaras nationes generaliter per omnes Galliarum fines furoris sui frena laxasse, hic vero inducimus Nortmannorum gentem indomitam, de vagina suæ crudelitatis eductam, quasdam Galliæ et Germaniæ partes occupasse. Quæ immanitate sui sceleris grassata, in cervices fidelium velut ursa raptis catulis efferata, nulli sexui, nulli ætati parcere, senes reverendos necare, juvenes et adolescentes pro viribus vel tempore se defendentes confodere, parvulos matrum uberibus avulsos excerebrare, matronas castas, virgines pudicas dehonestare, urbes nobilissimas flammis edacibus concremare, sanctuaria Dei aut subvertere aut profanare, divina et humana pari contemptu pessumdare

Hujus horrendæ tempestatis procella urbem invadente Treverensem (an. 882), omnes pavere, trepidare; neque fugæ, quam non paraverant, neque præsidii ullam spem habere; præ oculis omnium imago mortis volitare, jucundæ populi urbanitates

VARIAE LECTIONES.

⁴⁰²² proximo ed.

(570) Cf. Hist. litter. IX, p. 522 sqq.

(571) P. 51.

(572) Cf. locos supra p. 112, n. 1 et p. 115, n.

NOTÆ.

42 allatos.

(575) V. locum partim supra p. 112, n. 1 scriptum.

in planctum, chori psallentium in luctum, choreæ puellarum in lamentationes migrare. Totius civitatis faciem immutatam videres, divinæ religionis vix aliquas tenues reliquias remanere. Porro Deo dicatæ virgines, quas in oratorio beati Symphoriani martyris cœnobiali conversatione Deo servire supra exposuimus (574), inter tot mortis genera ad consuetam orationum armam confugientes, pro castitate servanda, quam devoverant, non pro vita præsentituenda, quam despexerant, supernum cœpere auxilium ardentissima spiritus contritione invocare; ac beati Modoaldi sepulcro omnes advolutæ, ut ejus patrocinio ab imminente eriperentur periculo, talibus vel talium similibus cœlum precibus feruntur penetrasse: *Domine Jesu Christe* Hujusmodi precibus cum magna spiritus contritione, cum magna lacrimarum imbre profusis, non defuit operatio supernæ exauditionis, non defuit exhibitio miraculorum beati confessoris. Ne ergo Deo sacratæ virgines mala viderent, quæ pro sexus fragilitate metuebant, neve bona amitterent, quæ pro castitatis observantia promeruerant, mirabile auditu, mirabilius visu! in pace lecto decubantes, intra dies triginta omnes præsentì decesserunt vita; tantoque feliciter, quanto perenniter victuræ, cum ornatis lampadibus sponso cœlesti occurrentes, sempiternæ jucunditatis thalamum cum illo ingressæ sunt. Quarum corpora in eodem sunt oratorio recondita, in quo beati Modoaldi pignora; ut cujus patrocinantibus meritis animæ illarum cœlum cum suo possidebant patrono, ipsius exigentibus reliquiis corpora in eodem humarentur loco; ubi florent orationes earum, et exuberant Dei beneficia ad memoriam virginum ex tunc et modo et usque in seculum.

2. Cum igitur ejusdem tempestatis adhuc residerent vestigia longaque solitudo pleraque sanctorum cohiberet loca, fiebat nimirum, ut illæ sancti familiaris angulus pro sui quidem dignitate parum obtineret reverentiæ, neglectu vero civium omni custodia destitutus etiam pateret injuriæ. Sed ea mortalium incuria nostro pontifici auctioris gloriæ facta est materia. Quidam enim viri, genere Franci, suæ gentis haud ignobiles, animo et corpore quam maxime valentes, sanctæ devotionis gratia urbem Treveris accesserant; quam suorum sanctorum numero superham, tum vetustatis dignitate celebratam, omni Gallia magis clarere compererant. Ejus aliquandiu laribus observati, religione delectati, sacra terebant limina, ex ignotis pene notissimi; cum interea viros natura sagaces flamma subit pulcherrimi facinoris, ut quocumque modo precibus aut pretio tot sanctorum pignoribus cum maximo

Trevirorum participarent beneficio..... Itaque simulata devotione ecclesiam sancti Symphoriani subintrantes ejusque omnia quæ sibi mox usui forent explorantes, vident domum incultam, injuriæ opportunitam, ministris civibusque neglectam, merito quidem sui Croesi divitiis nobiliorem, sed rei familiaris inopia longe ceteris obscuriorem..... cum matutina plebs ad orandum cœpisset ex more concurrere..... (575) Ceterum hujus facinoris castigandi gratia, ne quid simile deinceps perniciosa crearet licentia, decernunt in commune, corpus sancti in propatulo positum, ab ecclesia transferre, cœlestemque thesaurum firmioribus apothecis et tutiori ærario commendare. Itaque arcam ligneam, firmissimis tabulis compactam ferreisque nexibus circumquaque munitam accelerant; eoque translata confessoris pignora, in oratorium sancti Paulini super altare sanctæ Crucis summa cum veneratione deportant; consulte scilicet, ut par pari, sacerdos sacerdoti jungeretur, illoque adventantes duplici patrocinio solatiarentur. His additur ex Pario marmore tabula, ad extremam manum decoris miraculorum arte perducta, quæ propter sepulcrum ejus reperta, sepulti nomen et meritum præferbat, hac serie exarata: *Hoc est sanctuarium Deo dilecti Treverorum archiepiscopi Modoaldi, cujus rex Dagobertus sanctitatem, sicuti in ejus præcepto de Treveri continetur, intra Ligerim et Rhenum magnifice extulit et dilatavit* (576). Quod etiam in superioribus memoratum est.

3. Igitur sancti Paulini ecclesia novo illustrata hospite, in quantum brevi claritudinem pervenerit, quanto fidelium studio priorem neglectum correxit, dum pauper cum divite eo suas necessitudines martiriat deplorare, memoratu est incredibile. Sed postquam diuturna quies otium, otii vero securitas corruptos mores pepererat, totamque urbis faciem immutatam pro religione divinorum contemptus incesserat: sustinenda erat necessario supernæ correctionis sententia, quæ pollutam licentiam sub freno districtioris coerceret. Itaque juxta sententiam prophetæ: *A sanctuario meo incipite* (Ezech. ix, 6), intempesta noctis silentio idem oratorium subito conflagravit incendio (577), id scilicet agente divina censura, quo ne per diem accensum facili concurrentium restingueretur industria. Ferebantur undique globi ignium ventis urgentibus, totisque habenis regnabat flammarum impetus; cum interea expergefacti custodes vident res suas in extremo sitas, opes ad subveniendum ubivis imparatas. Itaque quod in tanto constrictis licebat articulo, festinare, concurrere, ingenti metu trepidare, nec contra niti nec posse quiescere, postremo manerent an fugerent

NOTÆ.

(574) Lib. II: *Interea . . . super ripam Mosellæ oratorium in honore beati Symphoriani martyris extulit, opere quidem exiguum et artificiosi schematis decore minus ambitiosum . . . Ibi quippe congregationem sanctarum virginum . . . instituit. . . . Quibus etiam ad regularis vigorem disciplinæ servan-*

dum sororem suam præfecit nomine Severam. Cf. Gesta, c. 24.

(575) Corporis partem ablaturi sanguine fuso deteguntur. Hist. I, p. 76.

(576) Quo tempore factum non constat.

(577) V. falsum hoc diploma ap. Hontheim.

iacerti, malum improvisum, anceps periculum clamore testari. Quorum vocibus exciti licet admodum pauci, si qui tamen sub obscura nocte confluerant, aurum et argentum, quæ prima merces putant, variamque sacri ministerii suppellectilem summa ope tueri satagebant; de sanctorum vero piguoribus eruendis immemores, nulli rerum minorem operam impendebant. Unde et contigit, ut ignis edax, dum nulli locorum parceret, non solum arenam lignorum materiam penitus absumeret, sed tabulas quoque marmoreas, operis dignitate mirandas, circumquaque corrumpere. In tanta rerum difficultate quis tuas, sancte, reliquias non æstimaret iri perditum? Ruebat undique moles ædificiorum, dissiliebat vi caloris soliditas marmorum, totaque sacrarum ædium facies una favillarum erat congeries. Et quis omnium apothecam ligneam, contra vim ignis tenerrimam, quæ media templi testudine in edito posita omnem ruentis fabricæ excipiebat impetum, crederet periculum evasisse? Sed quod actu difficillimum ægris videbatur mortalibus, summo Procuratori facillimum rerum probavit exitus.....

4. Sed quia majorum ingressi vestigiis, qualiter beatus confessor suarum reliquiarum defensionem semper affuerit, monstravimus, libet cetera ejus carptim attingere, utque suorum supplicum post id id eorum numquam saluti defuerit paucis absolvere. Mausoleum illud lapideum, quod a quibusdam temerariis effractum, latenter expoliatum, sicut ex præmissis claruit, veterum memoria testabatur, postquam majoris cautelæ gratia, omnibus id consulentibus, pretioso thesauro vacuatum est, pari nihilominus atque dudum reverentia in eadem ecclesia compositum, sancte admodum reservabatur. Hujus superficiem docta manus artificis tabulis undique marmoreis a fronte præcinxerat, eisque solide ad invicem compactis, decorem operi, usum decori addiderat. His vero ex vicinitate sancti corporis tantum virtutis tantumque gratiæ salutaris divinitus accesserat, ut credi vix possit, quantis mortalium incommodis, patrocinate sancti beneficio, salus exinde procurata sit. Quicumque enim longis febribus usque ad ossa depastus, quisquis morbo diuturno confectus, huc cum fidei integritate suarum

A ærumnarum querimoniam detulerat, rasura ejusdem marmoris aquæ mixta et in potum sumpta, celerimum languoris remedium certissima curatione obtinebat. Hujus opis capessendæ gratia cum hodieque innumeros ex diversis mundi partibus videamus concurrere nullumque frustra pii intercessoris suffragium desiderasse, unum tamen fide et religione præstantissimum silentio præterire non est consilium. Moguntia, civitas totius Germaniæ celeberrima, Rheni immixta littoribus, commerciis patens egestatis insolens, agrorum et vinearum fertilis, nulliusque necessariæ rei indigens, viris et ædificiis satis exornata, sed multo beatius, quod pretiosissimum religionis genus est, reverendo monachorum ordini illustrata. Horum in uno monasterio, quod longe ceteris nobilior Sancti Albani dicitur, nostra memoria quidam præpositus, Severendus nomine, cælesti philosophia exercebatur, vir optimis artibus a tenero ungue imbutus Deoque et hominibus ob multa ingenii bona carus et acceptus. Sed hos tam lætos successus præpediebat ægritudo continua, lentisque febrium vaporibus non lente viri eminentis premebatur industria. Qua peste acerrima jam per triennium exhaustis viribus, nihil postremo credidit salubrius, quam, inutili medicorum opera cessante, cælestis manus suffragium quaeritasse. Nam edoctus claritudinem Treverensis ecclesiæ, eo profectus intendit; parsque factus supplicantis populi, humilis preceptor, sed celeberrimus beneficiorum impetrator, tumulum sancti accessit, potum abrasum marmoris sincere participavit; nec fidei desiderio frustratus, brevi ex infirmo sanissimus, pallorem redivivo colore mutavit. Is non immemor beneficii, cum sanctis omnibus pure deserviret, tum suo curatori familiaris inhærebat, eoque devotionis circa illum profecerat, ut locum nostrum (578), quo ejus reliquias nuper translatas didicerat, speciali affectu multus et frequens expeteret, et ante fraternitati nostræ acceptus, tum vero ex assiduitate commanendi acceptissimus fieret. Hujus relatu virtutem, quam expertus fuerat, fratribus sui studiosis compertam, haud injuria nostræ narrationi credidimus inserendam nihil verentes debili falsitatis calumnia pulsari, quæ tam veracis viri patrocinio facile poterit enervari.....

EX INVENTIONE ET MIRACULIS S. MATHIÆ.

Lambertum a Legia (579) libros de Vita et miraculis S. Mathiæ apostoli scripsisse jam Trithemius retulit (580); id quod etiam Browerus (581), Hillarius (582) aliique testati sunt. Ideo Henschenius cum duas

NOTÆ.

(578) S. Jacobi monasterium vix intelligere potest. Num hæc Helmwardicensis monachus addidit?

(579) Quem cave ne eundem putes qui Vitam S. Heriberti scripsit s. XI, v. Hist. litter. VIII, p. 6, Mon. SS. IV, p. 739; Hist. S. Laur. Leod. ap. Martene IV, p. 1067.

(580) Ann. Hirsang. p. 174. De illust. viris Germ. Op. I, p. 133, ubi ita loquitur. *Lampertus de Legia, monachus cænobii sanctorum Eucharrii et Matthiæ apostoli..., vir undecunque doctissimus, philosophus, rhetor, musicus et poeta clarissimus, ingenio subtilis et comptus eloquio. Scripsit tam metro quam prosa quædam præclara opuscula, de quibus ego tantum*

repperi subjecta: De miraculis sancti Matthiæ apostoli magnum opus metricè compositum lib. 5 (Ann. Hirsang. l. l. : de miraculis sanctorum lib. 5); de sancto quoque Agricolo lib. 1 (cf. supra p. 114); ad Lampertum (lege: Ludovicum; v. Hillar. p. 85) abbatem suum vitam sancti Matthiæ apostoli edidit lib. 1; sermones etiam varios in honorem sanctorum lib. 1; epistolas quoque multas ad diversos; carmina diversi generis elegantissima et multa et varia composuit, et alia complura nobis incognita.

(581) II, p. 22.

(582) P. 85.